

Sanacija območja pri pojavu hude gnilobe čebelje zalege

Alenka Jurić, dr. vet. med.

VF NVI, enota Celje

alenka.juric@vf.uni-lj.si

Ob pojavu hude gnilobe čebelje zalege izda uradni veterinar UVHVVR tudi odločbo o zapori oz. prepovedi prometa s čebelami in obveznem veterinarskem kliničnem pregledu vseh čebelnjakov in čebeljih družin na okuženem in ogroženem območju v polmeru najmanj treh km od okuženega čebelnjaka oz. v preletni razdalji čebel. S to odločbo seznanijo čebelarje s pomočjo območnih čebelarskih društev in širšo javnost na krajevno običajen način (oglasna deska na sedežu občine, v kateri je žarišče). V primeru ugotovljenih novih pojavov bolezni na območju se kužni krog razširi, čemur sledijo dopolnilne odločbe za sanacijo območja.

Hitra in uspešna sanacija hude gnilobe čebelje zalege je dolžnost čebelarjev, ki morajo poskrbeti za dobro zdravje svojih čebel, in veterinarjev, ki smo dolžni zaščititi zdravje čebel in opraviti vse potrebne preventivne preglede in preiskave, da bolezen čim prej izključimo ali ugotovimo oz. potrdimo ter saniramo v skladu s predpisi. Da bi klinični pregledi lahko potekali čim bolj nemoteno, sta potrebna dobra organizacija pregledov in pravilno ter pravočasno obveščanje vseh deležnikov. V primerih dobrega sodelovanja med veterinarji in dobro organiziranimi čebelarji, ki so pripravljene koristne informacije s terena posredovati veterinarju, upoštevati njegovo navodilo in z njim sodelovati, se razvijeta medsebojno zaupanje in zavedanje, da je za uspešno zatiranje bolezni čebel nujno dobro medsebojno sodelovanje.

Težave, s katerimi se srečujemo pri sanaciji žarišč in območij s hudo gnilobo

Veterinarji VF NVI ugotavljamo, da sanacija poteka počasneje na območjih, kjer je organizacija pregledov slaba. Kjer ni sodelovanja, se pojavljajo različne težave pri kliničnih pregledih in sanaciji žarišč. Poleg slabega vremena in stresnih dejavnikov, kot so točenje medu, krmljenje, ropanje ali zdravljenje čebel, ki otežujejo ali onemogočijo klinič-

ni pregled, vplivajo na hitrost in uspešnost sanacije med drugim tudi dostopnost čebelarjev, skrb za čebele in redni natančni pregledi. Pogosto čebelarji te bolezni ne poznajo dovolj dobro in veterinarju ne prijavljajo suma bolezni ali pa to storijo pozno, ko se bolezen razširi med čebeljimi družinami v čebelnjaku in v okolici. Nekateri čebelarji so slabo pripravljene na pregled, premalo je iskrenega sodelovanja in zaupanja med čebelarji tako pri nudenju kot tudi pri sprejemanju pomoči. V praksi nas nemalokrat presenetijo neregistrirani čebelarji in neregistrirani čebelnjaki, število čebeljih družin, ki ni primerljivo s stanjem v Registru čebelnjakov, številni nezabeleženi premiki čebel pa tudi na novo odkrita žarišča z velikim številom bolnih družin. Težave ugotavljamo tudi pri sanaciji, ko je treba čebelje družine neškodljivo uničiti in opraviti razkužitev. To delo je zahtevno, tudi nevarno, in predstavlja starejšim čebelarjem oviro in težko premagljiv napor. Zapore čebelnjakov in območij zato trajajo dlje časa, kot običajno pričakujemo. Podaljševanje prepovedi premikov čebel zaradi hude gnilobe čebelje zalege, ki lahko traja več mesecev, povzroča nejevoljo med čebelarji, zlasti med tistimi, ki želijo čebele seliti na pašo, jih prodati, nabaviti ali uporabljati različne apitehnične ukrepe pri preprečevanju varoze in drugih bolezni čebel.

Pri reševanju in preprečevanju težav, ki otežujejo sanacijo bolezni, je treba v okviru predpisov poiskati strokovne rešitve, ki temeljijo zlasti na boljšem medsebojnem sodelovanju čebelarjev z veterinarji tako pri organizaciji pregledov kot tudi pri sanaciji žarišč, in jih udejanjiti v vsakdanji dobri praksi.

Organizacija veterinarskih pregledov in obveščanje čebelarskih društev in čebelarjev na območju zapore čebelnjakov

Javno uradno obveščanje čebelarjev o pojavu hude gnilobe čebelje zalege poteka s strani UVHVVR, ki izda odločbo o zapori okuženega čebelnjaka in ukrepov za sanacijo bolezni ter odločbo o zapori in obveznem kliničnem pregledu čebeljih družin in čebelnjakov v kužnem krogu. Veterinar pristojne območne enote VF NVI, ki je pooblaščen za klinični pregled, pripravi obvestilo za čebelarska društva na ogroženem območju, v katerem so navedeni ukrepi, ki jih morajo upoštevati čebelarji, da se bolezen ne bi širila. V obvestilu so navedeni vsi stalni in začasni registrirani čebelnjaki in stojšča z oznakami SI s hkratnim pozivom vsem čebelarjem k takojšnji registraciji morebiti neregistriranih čebelnjakov,

S hudo gnilobo okužen sat

ki so v območju kužnega kroga. Temu sledi individualno obveščanje čebelarjev v kužnem krogu. Obvestilo, ki ga pripravi veterinar NVI, vsebuje strokovno navodilo o pravilnem ravnanju in pravočasnem odkrivanju znakov bolezni ter prijavljanju suma in preprečevanju širjenja nevarne kužne bolezni. Obvestilo vsebuje tudi informacijo o terminu in poteku veterinarskega pregleda ter navodilo čebelarju za pripravo na pregled. Dobra organizacija pregledov in obveščanje čebelarjev o pojavu bolezni in pregledu čebeljih družin poteka s strani veterinarja NVI ob dobrem sodelovanju čebelarjev na ogroženem območju. Ker gre pri pojavu bolezni za zaupne podatke, podatki o okuženih čebelnjakih niso javno dostopni. Dober čebelar o pojavu bolezni v svojem čebelnjaku sam obvesti čebelarje v svoji neposredni okolici, razvijeta se zaupanje in sodelovanje med čebelarji pri obveščanju in organizaciji pregledov kakor tudi pri sanaciji žarišč in veterinarskih pregledih v kužnem krogu.

Priprava na pregled

Čebelar, ki ima čebelje družine na območju zapore čebelnjakov, mora takoj po prejemu obvestila o pojavu hude gnilobe čebelje zalege pregledati svoje družine in v primeru suma na bolezen nemudoma poklicati veterinarja. Do prihoda veterinarja sme opraviti le najnujnejše posege, preprečevati mora ropanje in rojenje oz. ustrezno ukrepati, poskrbeti za morebitne roje in se vzdržati vseh dejavnosti, zaradi katerih bi lahko prišlo do širjenja bolezni. Če čebelar pri pregledu ni opazil posebnosti oz. znakov bolezni pri čebelah, se ravna po navodilu v obvestilu; veterinarju ali čebelarju, ki sodeluje pri organizaciji pregledov, sporoči podatke za stik osebe, ki bo sodelovala pri pregledu, pove, če mu predlagani termin pregleda ustreza ali predlaga drug termin in upošteva ukrepe za preprečevanje vnosa in širjenja bolezni. **Pred pregledom mora pripraviti vse potrebne pripomočke in osebno zaščitno opremo, ki jih potrebuje pri delu s čebelami.** Delovna zaščitna obleka mora biti narejena iz materiala, ki ga je možno po uporabi razkuži-

ti s kuhanjem oz. pranjem v pralnem stroju z dodatkom detergenta pri najvišji temperaturi. Delovna obleka oz. zaščitni čebelarski kombinezon mora pokrivati celo telo, od glave, ki jo pokriva klobuk z zaščitno mrežo, do gležnjev, preko katerih segajo zaščitne prevleke oz. obujke, ki prekrivajo obutev. Obleka mora biti nepoškodovana, da se preprečijo piki čebel in da lahko delo poteka mirno. Čebelar mora priskrbeti tudi razkužilo za sprotno razkuževanje rok in pripomočkov, vodo, milo, papirnate brisače, PVC-vrečke za noge in folijo za tla ter vrečo za odpadke. Vse panje v čebelnjaku označi s številkami, pripravi beležke lastnih pregledov, potrdila o morebitnih premikih čebel, veterinarske izvide in dnevnik veterinarskih posegov, ki ga bo moral ob pregledu predložiti veterinarju. Pri pripravi na pregled lahko nudijo čebelarjem v kužnih krogih organizirano pomoč tudi sosednji čebelarji, ki so v stalnem stiku z veterinarjem in se ravnajo po njegovem navodilu.

Pregled čebeljih družin

Klinični pregled čebeljih družin opravi na podlagi odločbe UVHVVR veterinar VF NVI, ki je pooblaščen za uradne veterinarske preglede in preiskave čebel na terenu. Čebelar mora veterinarju omogočiti klinični pregled in pri pregledu sodelovati sam oz. za to delo pooblastiti drugo osebo. Ob prihodu opravi veterinar kratek razgovor s čebelarjem, preveri, če je zagotovil vse potrebno za pregled, pregleda čebelarjeve beležke in uradne zabeležke v dnevniku veterinarskih posegov ter mu razloži potek veterinarskega pregleda. Na podlagi pridobljene anamneze določi kritične točke, ki bi lahko negativno vplivale na zdravje čebel ali na sam potek pregleda. Pri dobrem sodelovanju čebelarjev na območju lahko veterinar pridobi anamnestične podatke in določi posamezne kritične točke že pred obiskom, po potrebi izda čebelarju dodatno navodilo že v času priprave na pregled in skrajša čas, ki ga običajno potrebuje za preverjanje stanja na kraju samem pred začetkom pregleda.

Pri pregledu hude gnilobe čebelje zalege veterinar ugotavlja klinično vidne spremembe na čebelji zalegi. Te so najbolj vidne pri dnevni svetlobi ob lepem vremenu, zato se pregled opravlja pri primerni zunanji temperaturi na prostem v zavetrju ali ob večjem oknu, vratih. Optimalna zunanja temperatura v času pregleda čebelje zalege je od 15 do 25 °C. Čebelar mora iz panjev izvleči vse satje. Da bi se zmanjšala možnost širjenja bolezni, uporablja pri delu le najnujnejše pripomočke, satja ne odlaga na stojalo oz. pušča zunaj panja, temveč ga takoj po pregledu vrača v panj. Za vsakim panjem zamenja rokavice za enkratno uporabo ter umije in razkuži dleto, kleščice in drugo uporabljeno orodje. Odpadke in mrtve čebele sproti odstranjuje in odlaga v vrečo za odpadke. Vse dejavnosti potekajo mirno in natančno. Po zaključku pregleda mehanično očisti in razkuži orodje, opremo in čebelnjak oz. vse talne površine na stojšču panjev ter poskrbi za neškodljivo odstranitev vreče z odpadki. Če veterinar pri kliničnem pregledu ugotovi

sum hude gnilobe čebelje zalege, čebelar ničesar ne odnaša iz čebelnjaka, ravna se po navodilu veterinarja, ki mu sproti svetuje, opozarja na napake in daje navodilo za preprečevanje širjenja morebitne okužbe.

Po opravljenem pregledu izda veterinar zapisnik o ugotovitvah na kraju samem in po potrebi obvezno pisno navodilo, kar zabeleži v dnevnik veterinarskih posegov. V primeru ugotovljenega suma bolezni poskrbi tudi za odvzem in pošiljanje vzorcev za preiskavo v uradni laboratorij VF NVI. Čebelarju razloži, kako bo potekala sanacija žarišča v

primeru uradne potrditve bolezni, in mu ponudi strokovno pomoč tudi pri sanaciji.

Med veterinarskim pregledom lahko čebelarju pomaga organizirana skupina čebelarjev, ki se ravna po navodilu veterinarja. Vse delo mora biti skrbno načrtovano in nadzorovano, da se prepreči širjenje bolezni. Dobro organiziran strokovni pregled čebeljih družin je lahko hiter in učinkovit. Medsebojna pomoč čebelarjev med veterinarskim pregledom, ki poteka pod neposrednim nadzorom in po navodilu veterinarja, je zelo priporočljiva.

Območja z omejitvami zaradi hude gnilobe na dan 1. 2. 2018

Območja z omejitvami zaradi hude gnilobe čebelje zalege, glede na občino, na dan 1. 2. 2018. Pri uporabi podatkov je treba upoštevati, da gre pri Registru čebelnjakov za t. i. »živo«

bazo, kar pomeni, da se podatki lahko hitro spremenijo.

Mag. Breda Hrovatin, dr. vet. med., vodja sektorja za zdravje in dobrobit živali, UVHHVR

Občina	Število žarišč
Brezovica	3
Celje	7
Dobrova - Polhov Gradec	3
Dobrovnik	1
Gornja Radgona	2
Ivančna Gorica	4
Laško	1
Ljubljana	10
Majšperk	3
Makole	1
Sevnica	1
Šentjur	6
Škofljica	1
Tolmin	1
Skupaj:	44

Prikaz območij z omejitvami zaradi hude gnilobe na območju Ljubljane (vklopljen sloj Čebelarstvo in huda gniloba (informativno))

Foto: Javni pregledovalnik grafičnih podatkov MKCP

Huda gniloba lahko doleti vsakogar

Pri čebelarjih splošno velja, da je huda gniloba sramota za čebelarja, da je to nekaj, kar se čebelarju ne sme zgoditi. Pa je res tako? Nikakor ne. Pred leti sem tudi sam imel v čebelnjaku hudo gnilobo. Veterinarka VF NVI jo je našla zgodaj spomladi pri najboljši družini v čebelnjaku, kjer je bilo več kot 60 družin. Samo pri eni družini, in to pri najboljši! Že jeseni je bila ta družina nadpovprečno močna in tudi samo zalogo hrane je imela nadpovprečno. Nadpovprečna zaloga hrane je kazala na to, da je ta družina nekje »ropala«. Kasneje spomladi se je pokazalo, da je prav posledica ropa čebelnjaka v sosedstvu privedla do hude gnilobe. Čeprav je

bila okužena najboljša družina v skoraj novem panju, sem natančno sledil navodilom strokovnih služb, panj in družino sežgal in v skladu z navodili razkužil in očistil čebelnjak, orodje, okolico. Priznam, ni se lahko srečati z dejstvom, da imaš hudo gnilobo. Ko dobiš hudo gnilobo, sta najpomembnejša dobro sodelovanje s strokovnimi službami in sanacija po njihovih navodilih. Ni sramota dobiti hude gnilobe, sramota je, da se ti gniloba večkrat ponovi, da jo od tebe dobijo sosednji čebelarji, in to samo zaradi SLABE sanacije v nasprotju z navodili strokovnih služb!

Boštjan Noč, predsednik ČZS